

14. ઊડે રે ગુલાલ

H3A7F8

નટવર પટેલ

આ કાવ્યમાં કવિએ જુદા જુદા ઉત્સવો પૈકી હોળી-ધૂળેટીની ઉજવણીના પ્રસંગનું સુંદર વર્ણન કર્યું છે.

ઘેરૈયાની આવી ટોળી, ઊડે રે ગુલાલ !
આલો પૈસો આજે હોળી, ઊડે રે ગુલાલ !
રંગભરી પિચકારી લાવ્યા, ઊડે રે ગુલાલ !
જે દોડ્યા તે આજે ફાવ્યા, ઊડે રે ગુલાલ !
કાકાની ઉછાળી ટોપી, ઊડે રે ગુલાલ !
ટોળાએ મરજાદા લોપી, ઊડે રે ગુલાલ !
ખજૂર, ધાણી, શ્રીફળ માગે, ઊડે રે ગુલાલ !
મળતાં લાગો વધતી આગે, ઊડે રે ગુલાલ !
ભાભીની ભીંજ ચૂંદલડી, ઊડે રે ગુલાલ !
કાકાની રંગી ધોતલડી, ઊડે રે ગુલાલ !
રંગે હોળી સૌને સરખા, ઊડે રે ગુલાલ !
માણો આનંદ છોડી નખરાં, ઊડે રે ગુલાલ !

શબ્દસમજૂતી

ઘેરૈયો હોળી ખેલવા નીકળેલો, ઘેરૈયામાંનો માણસ પિયકારી પાણીની શેડ છોડવાનું ભૂંગળી જેવું એક સાધન મરજાદા અદબ, સભ્યતા, મર્યાદા લોપી લોપ કરી, અળગી મૂકી ધાણી શેકવાથી ફૂટેલા અનાજના દાણા, અનાજના દાણા શેકીને બનાવેલી વસ્તુ ચૂંદલડી ચૂંદડી, એક જાતનું ભાતીગળ રેશમી લૂગડું ધોતલડી ધોતિયું, થેપાડું નખરાં ચેષ્ટા, ચાળા લાગો દાપું, હકસાઈ, પોતાના હકની રકમ કે વસ્તુ

ભાષાસજ્જતા

- નીચે આપેલા વર્ણસામ્ય ધરાવતા શબ્દોનો અર્થભેદ સમજો :

દા.ત.,

• દિન - દિવસ	• પાણિ - હાથ	• ધુનિ - નદી
દીન - ગરીબ	પાણી - જળ	ધુની - તરંગી
• પુર - નગર	• અહિ - સાપ	• નાસ્તો - હળવો ખોરાક
પૂર - જલસંકટ	અહીં - અહીંયાં, આ સ્થળે	નાસતો - ભાગતો
• ગુણ - વિશેષતા	• ચિર - લાંબું	• મા - માતા
ગૂણ - થેલો	ચીર - વસ્ત્ર	માં - અંદર

સ્વાધ્યાય

- નીચેના દરેક પ્રશ્નનો ઉત્તર એક-એક વાક્યમાં લખો :

- (1) કોની ટોળી આવી રહી છે ?
- (2) ટોળાએ મર્યાદા વટાવતાં શું કર્યું ?
- (3) ખજૂર, ધાણી, શ્રીફળ કોણ માગે છે ?
- (4) 'લાગો' એટલે શું ?
- (5) નખરાં છોડીને કવિ શું કરવાનું કહે છે ?

- આ કાવ્યમાંથી પ્રાસયુક્ત શબ્દોની જોડીઓ લખો :

- નીચેની કાવ્યપંક્તિઓનો ભાવાર્થ સમજાવો :

‘કાકાની ઉછાળી ટોપી, ઊડે રે ગુલાલ !
ટોળાએ મરજાદા લોપી, ઊડે રે ગુલાલ !

ખજૂર, ધાણી, શ્રીફળ માગે, ઊડે રે ગુલાલ !
મળતાં લાગો વધતી આગે, ઊડે રે ગુલાલ !'

4. નીચેની કાવ્યપંક્તિઓ પૂર્ણ કરો :

ઘેરૈયાની આવી

.....

.....

..... ફાવ્યા ઊડે રે ગુલાલ !

5. સૂચના પ્રમાણે કરો :

(1) તમારા ગામમાં ઉજવાતા તહેવારોની યાદી બનાવો.

(2) તમને ગમતા બે તહેવારોનાં નામ લખો.

(3) તહેવારો તમને શા માટે ગમે છે ? ટૂંકમાં જણાવો.

6. નીચેના આપેલા શબ્દોમાં એક શબ્દ જુદો પડે છે. જુદો પડતો શબ્દ શોધીને તેના પર ○ કરો :

(1) પિયકારી, ઘેરૈયા, રંગ, ફટાકડા (2) વરસાદ, પાણી, વાદળ, ધાણી

(3) ઘર, સાબુ, દરવાજો, દીવાલ (4) સૂર્ય, તડકો, ધરતી, ગરમી

(5) ખજૂર, ધાણી, પિયકારી, રાખડી (5) કાકા, ભાભી, મામી, મમ્મી

7. નીચેના શબ્દોને શબ્દકોશના ક્રમમાં ગોઠવો :

પિયકારી, ચૂંદડી, ખજૂર, ઉછાળવું, ધાણી, ઘેરૈયો

(1) _____ (2) _____ (3) _____

(4) _____ (5) _____ (6) _____

પ્રવૃત્તિ

- પુસ્તકાલયમાંથી ઉત્સવગીતો મેળવો અને વાંચો.

